AVIZ

Istitutul de Istorie, în colaborare cu Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, organizează lansarea lucrării

SOCIETATEA MEDIEVALĂ ȘI MODERNĂ A ROMÂNILOR. ÎN ONOAREA LUI DEMIR DRAGNEV LA 85 ANI. Coordonatori: Gheorghe Cojocaru, Igor Cereteu. Editura Academiei Române. Editura ISTROS a Muzeului Brăilei „Carol I”. București-Brăila. 2021. 504 p.

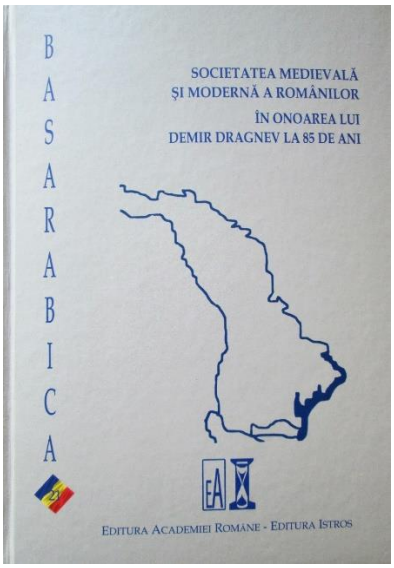

Evenimentul va avea loc miercuri, **06 iulie 2022**, cu începere de la ora 09.30, în Sala Mare (Parter) a Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”, str. Academiei 5A.

Moderatori: *conf. univ. dr. hab.* **Gheorghe COJOCARU**
conf. univ. dr. hab. **Constantin MANOLACHE**
conf. univ. dr. hab. **Igor CERETEU**

Luări de cuvânt:

Acad. **Ion TIGHINEANU**, Președintele Academiei de Științe a Moldovei;
Conf. univ. dr. hab. **Gheorghe COJOCARU**, directorul Institutului de Istorie;
Conf. univ. dr. hab. **Constantin MANOLACHE**; directorul Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan”;
Conf. univ. dr. hab. **Nicolae ENCIU**, directorul adjunct al Institutului de Istorie;
Prof. univ. dr. hab. **Valentin TOMULEȚ**, Universitatea de Stat din Moldova;
Prof. univ. dr. hab. **Pavel COCÂRLĂ,** Universitatea de Stat din Moldova;
Prof. univ. dr. hab. **Ion EREMIA**, Universitatea de Stat din Moldova;
Conf. univ. dr. **Igor CAȘU**, directorul Agenției Naționale a Arhivelor;
Conf. univ. dr. **Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC**, secretarul științific al Institutului de Istorie*;*
Conf. univ. dr. hab. **Igor CERETEU**, șeful Secției *Istorie Medievală*, Institutul de Istorie;

Conf. univ. dr. hab. **Ion GUMENÂI**, Institutul de Istorie;
Conf. univ. dr. **Liliana ROTARU**, Universitatea de Stat din Moldova;
Conf. univ. dr. **Ion XENOFONTOV**, Universitatea de Stat din Moldova;
Conf. univ. dr. hab. **Liliana CONDRATICOVA**, secretarul științific general al AȘM;
Petru VICOL, directorul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală;
Dr. **Lidia PRISAC,** Directorul adjunct al Bibliotecii Științifice (Institut) „Andrei Lupan";
Conf. cercetător dr. **Vlad MISCHEVCA**, Institutul de Istorie;
Conf. univ. dr. hab. **Valentin CONSTANTINOV,** Institutul de Istorie;
Conf. univ. dr. **Teodor CANDU**, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală;
Conf. cercetător dr. **Sergiu TABUNCIC,** Institutul de Istorie;
Elena FRUMOSU, doctorand;
Eduard POTÂNGA, directorul Editurii Lexon PRIM.

În cadrul evenimentului vor fi lansate și alte lucrări științifice realizate de către cercetătorii Secției Istorie Medievală în cadrul proiectului de cercetare: **20.80009.0807.36** ***Evoluția istorică a Moldovei din antichitate până în epoca modernă în contextul civilizației europene.Basarabia în cadrul Imperiului Rus. Sinteză academică, studii, documente și materiale didactice.***

1. Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov, ***Academia de Științe a Moldovei. Evoluție, instituționalizare, personalități. 1946-1961-2021. Album enciclopedic.*** Chișinău, Lexon Prim, 2021, 148 p.

2. ***Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în perioada Războiului ruso-turc 1806 – 1812. (1 iulie 1809 – 14 aprilie 1810). Vol. III.*** Volum întocmit de: Demir Dragnev, Larisa Svetlicinii (coordonatori editori); Teodor Candu, Tudor Ciobanu (editori). Editura Acasemiei Române. Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I". București-Brăila. 2019. 911 p.

3. Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. ***Retrospecții istorice româno-ruse.*** Chișinău, Lexon Prim, 2021, 180 p.

4. ***Pomelnicul Mănăstirii Voroneț.*** Ediție de EȘANU Andrei, EȘANU Valentina, București, 2021, 110 p. Ediție de muzeu.

5. Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. ***Chișinăul de altădată: 1436-1812. Studiu monografic, corpus de documente șu alte materiale, Vol. I.*** Seria „Chișinăul istoric" în 5 volume, coord. Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2021, 616 p.

6. Igor Cereteu. ***Valori cărturărești din biblioteca mănăstirii Noul Neamț (tipărituri din secolele XVI-XX).*** Lexon Prim. 2021. 992 p.

7. Vlad Mischevca. ***Între pace și război: Domnii fanarioți în contextul raporturilor internaționale (1774-1812).*** Chișinău. Editura Cartdidact, 2021. – 429 p.

8. Alina Felea. ***Fenomenul căsătoriilor mixte la est de Carpați (sfârșitul sec. al XVI-lea-începutul sec. al XIX-lea). Studiu și documente.*** Chișinău. 2021. 251 p.

9. **Andrei Eșanu, Valentina Eșanu,** ***Retrospecții istorice româno-ruse,*** Chișinău, Lexon Prim, 2021, 180 p.

10. ***Documente medievale slavo-române din patrimoniul arhivistic al Republicii Moldova,*** Chișinău, Lexon Prim, 2021, 180 p.

Prezentul volum, **DOCUMENTE PRIVBITOARE LA RĂZBOIUL RUSO-TURC DIN ANII 1806-1812** cuprinde 472 de acte inedite din perioada 1 iulie 1809 – 14 aprilie 1810, până la data intrării în funcția de președinte a Divanurilor Moldovei și Țării Românești al lui Vasilii Ivanovici Krasno-Milașevici. Documentele au fost depistate în fondurile arhivistice din Republica Moldova și România. Din Fondul arhivistic păstrat de către Direcția Generală Arhiva Națională a fost selectat material arhivistic preponderent din Fondul senatorilor (Fond nr. 1), și întrun număr mai mic din Fondurile nr. 733, 220, 205, 88, 37. Au fost selectate unele acte din fondurile arhivistice ale României (Arhivele Statului București, Serviciul Județean de Arhivă Iași, Bilioteca Academiei Române)

Actele incluse în volum reflectă diverse aspecte ale evoluției politicii interne, socio-economice și spiritual-culturale în condițiile unei noi etape a confruntării ruso-otomane intervenită după anularea Armistițiului de la Slobozia în primăvara anului 1809. Sursele reflectă situația economică precară a locuitorilor, cauzată de contribuțiile și obligațiile economice noi aplicate în condiții de război: aprovizionarea armatei cu provizii, furaje, cherestea, punerea la dispoziție a carelor pentru transport ș.a. Unele documente fac referință la procesul de redobândire de către foștii stăpâni a moșiilor din fosta raia Hotin. Alte aspecte la care fac referință actele înserate în volum se referă la: exportul de sare, hotârniciri de moșii, relații matrimoniale, dreptul de protomisis, înființare de tipografii. În volum sunt menționate rezumatele făcute în baza unor acte mai vechi din secolele XVI – XVIII, cu trimitere la locul editării actului în original. Tot aici sunt și diverse acte emise de autoritatea ecleziastică cu referire la hirotonisirea unor preoți, relațiile dinre autoritățile laice și ecleziastice, evoluția situației stăpânirii funciare mănăstirești.

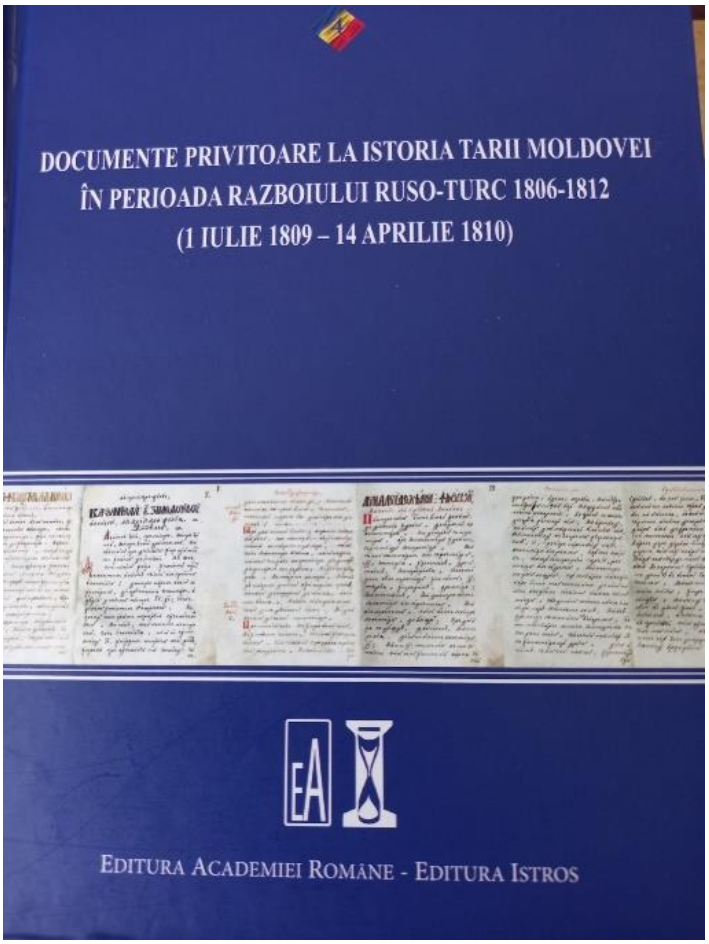

Lucrarea **RETROSPECȚII ISTORICE ROMÂNO-RUSE** (180 pag.) semnată de Andrei și Valentina Eșanu întrunește o serie de studii dedicate relațiilor celor două popoare. Pentru a arăta locul și importanța acestor investigații în știința istorică românească în Introducere la această culegere autorii trec în revistă rezultatele și tendințele de cercetare ale acelorași probleme în istoriografia românească de o parte și de alta a Prutului. Dacă prima parte include o serie de articole dedicate relațiilor politico-militare, din sec. XVII- încep. sec. XX, fiind scoasă în evidență tendințele expansioniste ale Rusiei țariste în raport cu Țările Române, apoi cea de a doua - se referă la raporturile cultural-spirituale dintre români și ruși, în prim planul căreia se află cartea veche manuscrisă și tipărită, fiind scoasă în evidență Biblia cu edițiile sale în limbile slavă și română și circulația acesteia în spațiul românesc în secolele XV-XIX.

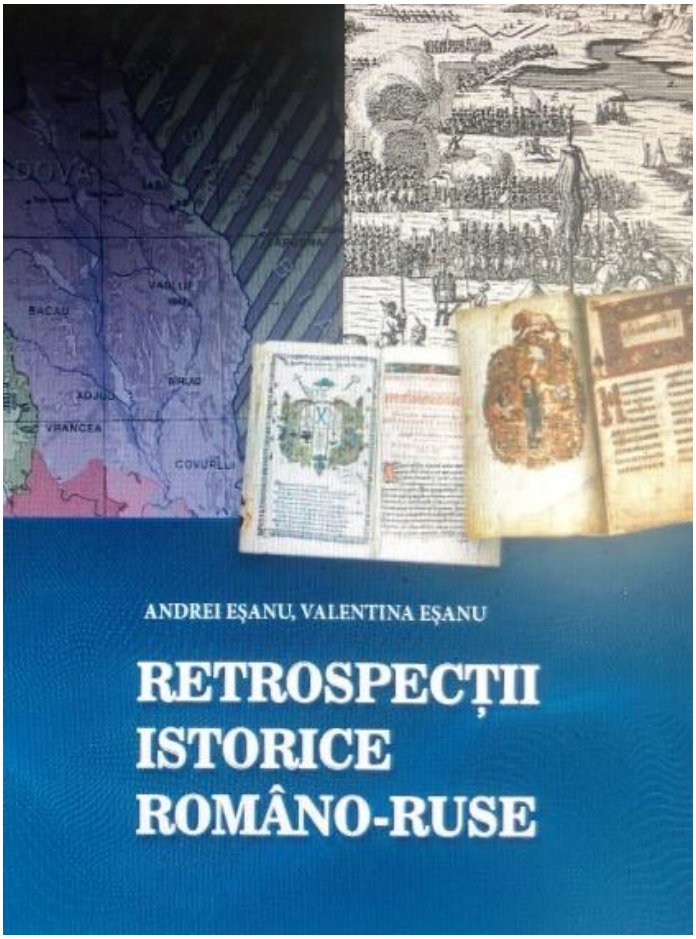

***Pomelnicul Mănăstirii Voroneț*. Ed. de EȘANU Andrei, EȘANU Valentina, București, 2021, 110 p. Ediție de muzeu. Fără ISBN.**

În centrul atenţiei volumului se află unul dintre cele mai interesante monumente de cultură scrisă din întreaga istoria a Ţării Moldovei – Pomelnicul mănăstirii Voroneţ, depistat recent în Biblioteca Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Mănăstirea Voroneţ situată în nord-estul Moldovei istorice a fost unul dintre cele mai importante centre de cultură şi spiritualitate medievală, fondată în primele decenii ale sec. al XV-lea. Codicele pus în circuitul ştiinţific pentru prima dată este o importantă sursă istorică în care pe parcurs de cinci secole au fost înscrise un număr de câteva mii de persoane din secolele XIV-XIX, între care nume de voievozi, domni ai Moldovei, numeroase neamuri de boieri moldoveni cu familiile lor, mitropoliţi, episcopi, egumeni, călugări, preoţi, oameni simpli, precum şi nume de ţari, cneji şi alte rude împărăteşti din Rusia Moscovită şi alte ţări. Sursa în cauză mai cuprinde numeroase informaţii privind averile, donaţiile şi activitatea ecleziastică de la mănăstire. Pomelnicul mai este important prin aceea că aduce informaţii neîntâlnite în alte izvoare medievale, privind succesiunea domnilor moldoveni din sec. XIV-XV, rolul lui Ştefan cel Mare în prosperarea mănăstirii Voroneţ, a altor domni şi mitropoliţi. Deosebit de interesante date vor găsi în acest Pomelnic istoricii care se ocupă de genealogia diferitor dinastii domneşti şi boiereşti.

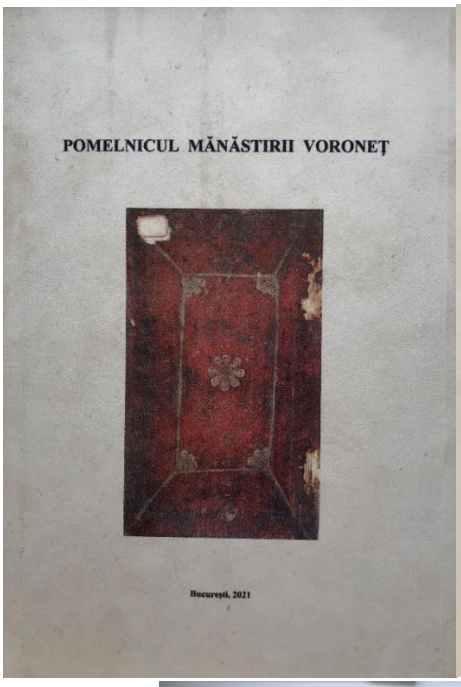

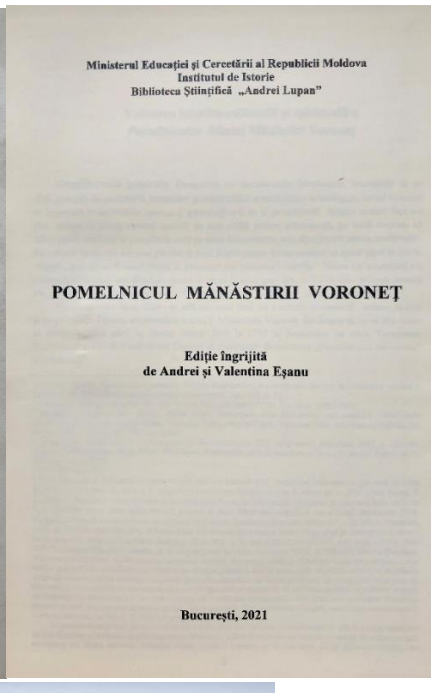

Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. *Chișinăul de altădată: 1436-1812.* Studiu monografic, corpus de documente șu alte materiale, Vol. I din seria „Chișinăul istoric" în 5 volume, coord. Sergiu Mustață, Alexandru Corduneanu, Chișinău, Ed. Prut Internațional, 2021, 616 p. ISBN 978-9975-54-605-8 (Seria „Chișinăul istoric" ISBN 978-9975-54-604-1: 1)

Volumul ***Chișinăul de altădată*** divizată în două părți. Partea I reprezintă un studiu monografic prin care se încearcă o nouă tentativă de a urmări evoluția istorică a urbei de pe râul Bâc din timpurile preistorice până în primele decenii ale sec al XIX-lea cuprinzând o vastă arie problematică sub aspect de habitat rural și urban, de evoluție administrativă, politică, social-economică, cultural-ecleziastic și etno-demografică. Partea a II-a cuprinde 264 documente și materiale istorice care argumentează cele arătate în compartimentele din Partea I. Volumul este înzestrat cu un bogat material ilustrativ, un Glosar de termeni arhaici, un Tabel cronologic și Indice de nume și locuri.

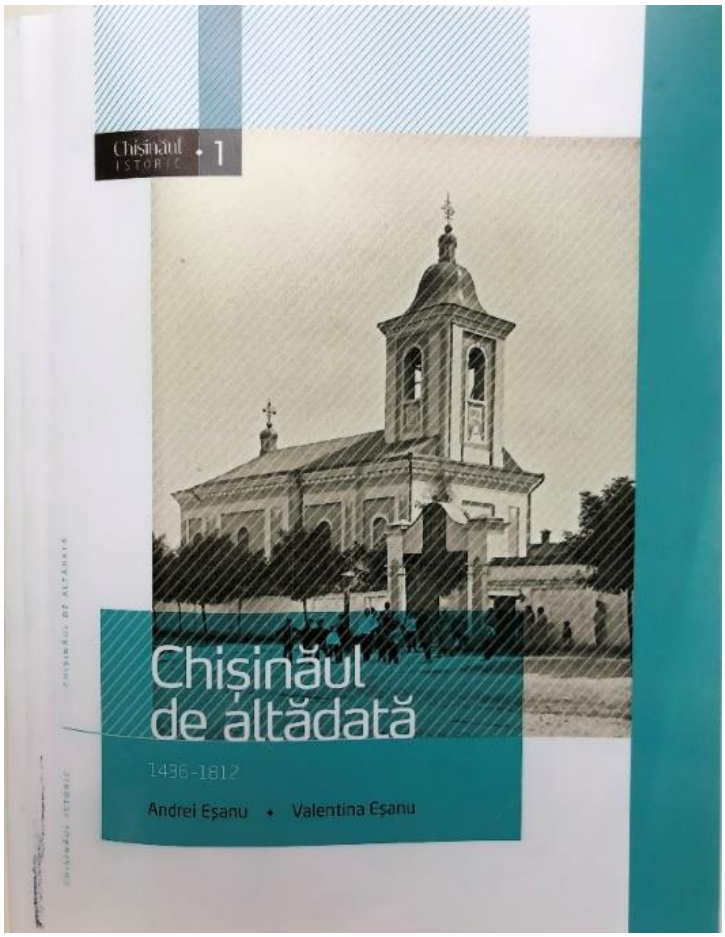

Igor Cereteu, *Valori cărturărești din biblioteca mănăstirii Noul Neamț (tipărituri din secolele XVI-XX),* Lexon Prim, 2021, 992 p. ISBN 978-9975-3274-1-1

Prezentul volum conține un repertoriu al cărților din biblioteca mănăstirii Noul Neamț (Chițcani), înființată în Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în timpul stăpânirii țariste. În prima parte a volumului este reliefată istoria constituirii și completării bibliotecii mănăstirii de la Chițcani, de la apariția primelor cărți, în anul 1860 și până la închiderea așezământului monahal de autoritățile sovietice, la 16 mai 1962. Sunt identificați principalii ctitori de cărți din timpul aflării duhovnicului Andronic în Basarabia (1861-1893). Sunt punctate perioadele evoluției bibliotecii, ori principala etapă poate fi considerată, fără putință de tăgadă, anume aceasta, iar duhovnicul Andronic este principalul ctitor al biblioteci. În literatura referitoare la istoria mănăstirii și în tradiția narativă se admite că Andronic ar fi adus de la Neamț preponderent cărți în limbile slavonă și rusă, cu scopul de a le salva de la distrugere. În urma cercetărilor noastre am demonstrat că Andronic și ucenicii săi au adus la Chițcani literatură religioasă în diferite limbi. Au fost aduse de la Neamț sau achiziționate din târguri și de la particulari multe cărți în limba română, care au fost răspândite în mănăstirile sau bisericile de mir din Basarabia, mai ales că Noul Neamț desfășura un intens negoț de cărți.

A doua parte conține repertoriul cărților, extraselor, calendarelor și revistelor din biblioteca mănăstirii, pe care le-am identificat în procesul cercetărilor din ultimul deceniu. În catalog au intrat 1800 de titluri (2141 de exemplare), dintre care 392 în limba română (519 ex.), 1046 în limbile slavonă și rusă (1242 ex.), 188 în greacă (203 ex.), 42 în germană (44 ex.), zece în polonă (10 ex.), nouă în latină (9 ex.), șase în franceză (7 ex.), trei în sârbă (3 ex.), una în turcă (1 ex.), două în bulgară (2 ex.), două în ucraineană (2 ex.) și 99 de unități de dicționare și enciclopedii (101 ex.). Numărul de titluri este mai mic decât cel al exemplarelor, mai ales că un titlu poate avea de la unu la zece sau mai multe exemplare. Catalogul a fost structurat conform limbilor de tipărire în zece capitole (cărțile tipărite în limbile slavonă și rusă sunt împreună). Într-un capitol separat au fost incluse dicționarele și enciclopediile, aranjate în ordine cronologică. Fiecare capitol din catalog, cu excepția ultimului, sunt compartimentate tematic. Cea mai numeroasă este cartea în limbile slavonă și rusă, ce a fost adunată în mare parte după stabilirea monahilor nemțeni la Chițcani. Cele mai vechi au fost aduse de la vechea lavră a Neamțului, iar altele transportate din diferite centre din Imperiul Rus, unde s-au deplasat călugării de la Chițcani, pentru a stabili noi legături duhovnicești.

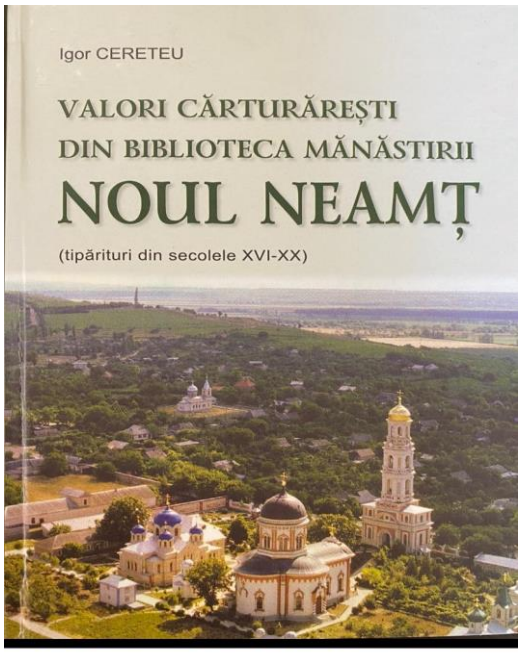

Vlad Mischevca, Între pace și război: Domnii fanarioți în contextul raporturilor internaționale (1774-1812) / Vlad Mischevca; Ministerul Educației și Cercetării, Institutul de Istorie. – Chișinău: Cartdidact, 2021. – 429 p.: diagr., facs., fig. Bibliogr.: p. 385-408 (376 tit.). – Ind. de nume: p. 422-426

În această monografie (în baza lucrărilor publicate, investigațiilor de mai mulți ani și a noilor cercetări ale autorului) este abordată o problematică actuală ce ține de istoria politică a Principatelor Române. Segmentul cronologic în lucrarea de față cuprinde anii 1774 – 1812 și reprezentă o perioadă hotărâtoare, extrem de bogată în evenimente internaționale, a istoriei politico-diplomatice a Principatelor Române. Limitele propuse înglobează evenimente de o mare importanță pe arena internațională a Europei, cu adânci și grave implicații asupra destinului Principatelor. Anul 1774 reprezintă un jalon major în raporturile de suzeranitate cu Poarta Otomană, iar Tratatul de pace de la București (1812) marchează amputarea teritorială a Moldovei și apariția pe harta politică a Europei a unui diferend ruso-român de lungă durată. Demonstrând expansionismul politicii rusești în sud-estul Europei, este prezentat și impactul factorului Fanariot. Un loc aparte este acordat rolului diplomatic al principalelor familii ale fanarioților din Principate, atât pe timp de pace, cât și de război. Această perioadă, numită fanariotă, fiind pentru Țările Române, de fapt, un veac al decăderii lor statale, s-a înscris, totodată, în analele istoriei și ca o epocă când „Principatele Române intră ferm și ireversibil în sistemul... politic continental". În cadrul sistemului politic european Principatele promovau, în fond, o politică „oficioasă și nu oficială", care, în pofida esenței sale știrbite și tăinuite, rămânea a fi, precum au observat și contemporanii, „o politică activă, proprie, disimulată, modestă, dar hotărâtă, abilă, consecventă". În cadrul crizei Problemei Orientale, la 1812, are loc geneza unei noi probleme internaționale – Problema basarabeană, „chestiunea Basarabiei și Bucovinei" fiind considerată, în general, „cea mai adâncă rană națională românească". Astfel, subiectul abordat în prezenta lucrare valorifică una dintre cele mai majore probleme științifice privind istoria politică a Moldovei și a Țării Românești, ce ține de cunoașterea dramaticului act de nedreptate săvârșit la 1812 – moment crucial al istoriei naționale ce a influențat întreg procesul dezvoltării istorice a moldovenilor de la Est de Prut, într-un spațiu geopolitic ce reprezintă „cea mai critică dintre problemele teritoriale lăsate moștenire generației prezente de Chestiunea Orientală". Pe suportul documentar al materialelor de arhivă din Federația Rusă, România, Franța, Turcia (unele parțial publicate, altele inedite) și al vastelor culegeri de documente diplomatice ale epocii, folosind istoriografia accesibilă din mai multe țări, s-a analizat expansiunea Imperiului Rus în sec. XVIII - începutul sec. XIX spre sud-estul Europei și consecințele acesteia asupra Principatului Moldova; activitatea domnilor fanarioții în cadrul rivalității Marilor Puteri și rolul fanarioților (în special al Ypsilanților și al Moruzeștilor) în contextul Războiului ruso-turc din 1806-1812. Se elucidează impactul Problemei Orientale în această zonă, politica Marilor Puteri față de Principatele Române.

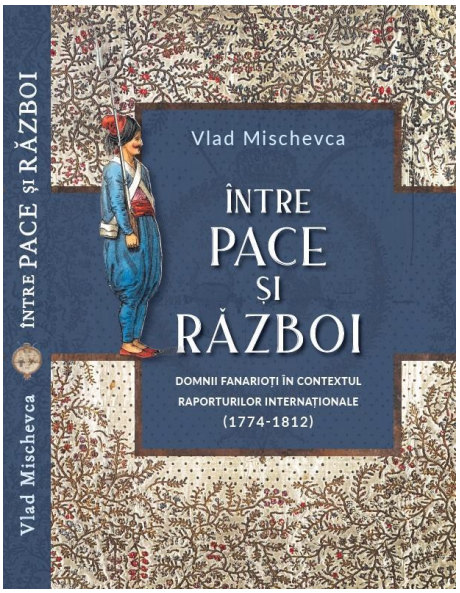

Alina Felea, Fenomenul căsătoriilor mixte la est de Carpați (sfârșitul sec. al XVI-lea- începutul sec. al XIX-lea). Studiu și documente, Chișinău, 2021, 251 p.

Lucrarea este compusă din două părți: studiu și documente. Prima parte a studiilor conține Introducere, Compartimentul I abordează o delimitare terminologică necesară și face o trecere în revistă a istoriografiei universale și a celei din spațiul românesc, analiza principalelor surse istorice, al doilea compartiment Biserica și căsătoriile mixte conține descrierea și analiza punctelor de vedere ale Bisericii Ortodoxe, Bisericii Romano-Catolice, Bisericilor Protestante, Bisericii Apostolice Armeneşti în problema căsătorilor mixte. În compartimentul Populația eterodoxă din Țara Moldovei și căsătoriile interconfesionale (sf. sec. al XVI-lea – înc. sec. al XIX-lea) se face o scurtă trecere în revistă a istoriei reprezentanților diverselor confesiuni pe teritoriul Ţării Moldovei, numărul populației, apoi sunt analizate căsătoriile mixte dintre ortodocși şi eterodocși (romano-catolici, protestanți (luterani sau calvini), armeano-gregorieni). În compartimentul Căsătorii interconfesionale în Basarabia (primele decenii ale sec. al XIX-lea) sunt analizate căsătoriile mixte interconfesionale ale ortodocșilor cu eterodocșii (romano-catolicii, protestanții și armeano-gregorienii), dar și cu lipovenii (ruși) și molocanii (ruși). Următorul compartiment Căsătorii intersociale conține analiza a două studii de caz deosebit de ilustrative pentru spațiul românesc, în special pentru Basarabia: căsătoriile dintre moldoveni, liberi din punctul de vedere al statutului social, și țigani, care aveau statut de rob atât în Țara Moldovei, cât și în Țara Românească; și mariajele dintre moldoveni și țăranii-șerbi ruși și căsătoriile dintre moldoveni și militarii ruși. Partea a doua este o culegere de documente atât inedite, cât și publicate la problema cercetată.
Urmează compartimentul Bibliografie. Lucrarea este însoțită de Indice geografic și Indice de nume.

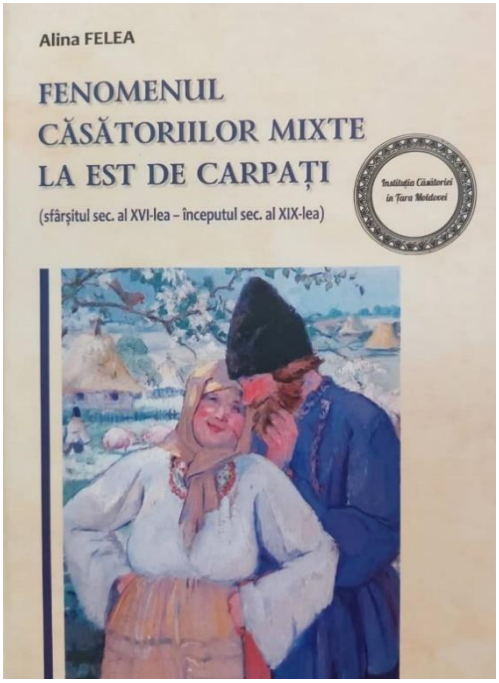

Documente medievale slavo-române din patrimoniul arhivistic al Republicii Moldova,
Chișinău, Lexon Prim, 2021, 180 p.

Volumul de față reprezintă o ediție realizată de către cercetătorii Institutului de Istorie a MECC în colaborare cu Agenția Națională a Arhivelor din Republica Moldova, cu scopul de a scoate în evidență tezaurul documentar medieval aflat la păstrare în Fondurile Direcției Generale Arhiva Națională a Republicii Moldova. Documentele selectate de colectivul de alcătuitori urmăresc să scoată în evidență mostre de hrisoave domnești emise de Cancelaria Domnească Țării Moldovei în intervalul cronologic 1479-1652, care reprezintă privilegii de stăpânire, cărți de întăritură a drepturilor asupra unor bunuri funciare. Calitatea poligrafică deosebită a imaginilor dă posibilitatea publicului larg să se familiarizeze cu elementele caracteristice ale acestor categorii de izvoare.